

monuimus sub en. XII, atque in pluribus aliis canonibus huius aetatis apparet.

Cernis in his canonibus ex parte nimiam indulgentiam (en. IX), ex parte eam severitatem, quam Ecclesia non censuit probandam, dum pro certis flagitiis nuptiae omnino toto vitae tempore interdicuntur. Res nempe erat Patribus cum viris adhuc agrestibus.

Eadem severitas talem poenam statuens apparet in aliis canonibus eiusdem Concilii citatis a Reginone Abbate Prumiensi in Lib. II de ecclesiastica disciplina.

Canon I. Si quis cum uxore fratris sui dormierit adulter et moecha diebus vitae suae absque coniugio maneat (*quoad moecham cf. notam ad en. praeced. XII.*). Ille vero cuius uxor fuit, si vult, aliam uxorem accipiat.

Cf. dicta ad en. I et IX.

Canon II. Si quis sponsam filii sui oppresserit et postea filius eius eam duxerit, pater postmodum non habeat uxorem, nec ipsa mulier virum. Filius, qui facinus patris ignoravit, aliam accipiat.

Canon III. Si quis filiastrum aut filiastram suam ante Episcopum ad confirmationem tenuerit, separetur ab uxore sua (*cf. responsum Zachariae XXII ad Pipinum: sicut enim ne fiat inter tales coniugium prohibetur, ita post factum separantur*), et aliam nunquam accipiat. Similiter et mulier.

Canon IV. Si quis cum matre et filia fornicatus est, ignorante matre de filia et filia de matre, ille nunquam accipiat uxorem. Illae vero, si volunt, accipiant maritos. Si autem hoc scierent ipsae feminae, absque maritis in perpetuum maneant.

Canon V. Similiter et de duabus sororibus: qui cum una in adulterio mansit et aliam publice accepit, non habeat mulierem usque in diem mortis, et illa quae nescivit, accipiat maritum.

EX RESPONDIS STEPHANI III. AL. II.

QUAE IN FRANCIA DEGENS DEDIT MONASTERIO BRITANNICO
SEU BRITENNACO AD VARIA CONSULTA (EDIDIT IAC. SIRMONDUS
EX MS. LAUDENSI) AN. 754.

Responsum II. Si quis se in coniugio copulaverit et uni eorum contigerit ut debitum reddere non possit, non liceat eos separare nec pro alia infirmitate, excepto si daemonii infirmitas aut leprae macula supervenerit. Ceterum si ab his duabus infirmitatibus liberi fuerint, invicem coniuncti unus alteri servitium exhibeat.

Hoc pacto etiam alii Pontifices (cf. Lucii III responsum c. 4° Tit. XV Lib. IV.) responderunt, non copulam aut complexus maritales permit-

tentes inter huiusmodi, nec iubentes proprie eos simul vivere et ab alio coniugio abstinere sed individuum vitam tamquam fratris et sororis commendantes si ipsi velint.

A quibus non dissentit Stephanus, qui negat quidem licere aliis eos separare, utique invitos, sed non negat eosdem posse, si velint, se separare ab invicem, atque aliis nubere. Quocirca in decretalibus L. IV. Tit. XV. c. 2, exstat responsio hac super re Romani Pontificis hoc pacto concepta: *Licet Romana Ecclesia non consueverit propter naturalem frigiditatem nec propter alia maleficia legitime coniunctas dividere si tamen consuetudo generalis Gallicanae Ecclesiae habet ut huiusmodi matrimonium dissolvatur, nos patienter tolerabimus, si secundum illam consuetudinem eidem mulieri, cui voluerit, nubendi in Domino concesseris facultatem. Sicut enim puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus coniugio, sic quoque qui impotentes sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur.*

Habes haec clare expressam doctrinam Romanae Ecclesiae: impotentes non esse aptos ad matrimonium contrahendum, ideoque inter eos non posse existere vinculum coniugale. Quocirca societas, quae illis permittitur, nequit esse coniugalis, secus ac censuit Pontius. Cf. Th. ultimam. p. II.

Ceterum sensus huius responsionis Stephani forte est restrictus magis, ut nimirum sermo sit de impotentia non praecedente aut comitante contractum, sed de ea quae postea reapse supervenerit, et ideo sermo sit manifeste de simplici separatione, quae, excepta hypothese illarum infirmitatum, merito haud permittitur.

Responsum III. Si quis in aliena patria ancillam duxerit in consortium, postea in propriam reversus, ingenuam acceperit et iterum contigerit ut ad ipsam, in qua antea fuerat, patriam revertatur et illa ancilla, quam prius habuit, alii viro sociata fuerat; hic talis potest aliam accipere, tamen non illa vivente ingenua, quam in patria propria habuit.

Nimirum hoc alterum, non prius fuit verum coniugium propter impedimentum conditionis, iuxta responsum Leonis ad Rusticum Narbonensem c. V. s. c. quod idem Stephanus citat initio suarum responsionum.

Responsum IV. Nullus habeat commatrem suam spiritualem tam de fonte sacro quam de confirmatione, neque sibi clam in neutra parte, coniugio sociatam. Quod si coniuncti fuerint, separentur.

Cf. decretum Conc. Rom. sub Gregorio II et responsum XXII Zachariae Pipino s. c., praeterea en. XXXI Conc. Cabilonensis 2. an. 813 et responsum Ioannis VIII. an. 879 inf. c.

Responsio est quidem Stephani ad interrogationem: si quis commatrem de baptismo vel confirmatione duxerit. Quid vero sibi velint ea

verba: *neque si clam in neutra parte, si vera est lectio, lector inquirat.*

Responsum V. Si uxor a viro repudiata fuerit, utrum liceat viro, illa vivente, aliam ducere, in epistola domni Innocentii papae directa ad Exsuperium Tolosanum episcopum continetur. Qui interveniente repudio etc.

Cf. hoc decretum s. c. Cf. hoc responsum Pontificis cum canone Vermeriensi paulo ante edito, ut veram Ecclesiae doctrinam cognoscas.

Responsum VI. De his, qui promissam virginitatem transgredientes matrimonium inierunt, in epist. b. Innocentii papae directa Victricio Rothomagensi episcopo c. 15 ita continetur. Eae vero, quae nec dum sacro velamine tectae etc.

Cf. s. c.

Responsum VII. De monachis et nonnis de monasterio fugientibus, in Conc. Chalcedon. cp. 16 ita continetur. Virginem, quae etc.

Cf. s. c.

Responsum VIII. De muliere, quae post mortem viri sui velata fuerit aliquantum temporis et postea virum accipit, in epist. Siricii papae ad Himerium Tarraconensem directa cp. 5 ita continetur. De his vero, qui acta poenitentia etc.

Decretum est quo statuit Siricius quid agendum cum iis, qui post actam poenitentiam redeunt ad illicitos concubitus, ut nempe communionem sola, excepto mortis articulo, priventur. Quam formam, ait idem Siricius et circa mulieres, quae se post poenitentiam talibus pollutionibus devinxerint, servandam esse censemus. Porro prosequitur Stephanus: *qua de re iuxta huius venerabilis viri sententiam, eandem mulierem, quae tali nefario coniugio, abiecto monastico habitu, copulata est, et in id, quod Deo promisit, non perduravit, decernimus in monasterium sine mora mittendam, ut illic in sua poenitentia finiatur vitam.*

Responsum IX. Si sanus vir leprosam duxerit uxorem ut (*an aut?*) postmodum ei superveniat lepra, postposita negligentia, tales separentur, ne concepti filii leprae macula polluantur. Fas namque est ut mundus ad mundam iungatur.

Responsum XVIII. De separata a marito, si vir eius in aliena provincia falso mortuus putabatur, in epistola b. Leonis papae directa ad Nicetam Aquileiensem episcopum ita continetur. Cum ergo per bellicam cladem etc.

Cf. s. c.

EX SYNODO VERNENSI

CORAM PIPINO REGE. AN. 755.

Canon XV. Omnes homines laici publicas nuptias faciant, tam nobiles quam ignobiles.

Cf. en. XIII. Conc. Carthagin. an. 398 et capitulum in collectione Capitularium Benedicti Levitae, cit. ad an. 845.

EX CAPITULIS SYNODALIBUS

DATIS POST PRAEED. SYNODUM IN CIVITATE METENSI
SUB PIPINO REGE.

Capitulum I. Si homo incestum commiserit de istis causis, de Deo sacrata, aut commatre sua aut cum matrigna spirituali de fonte et confirmatione Episcopi (*cf. Zachariae resp. XXII.*) aut cum matre et filia, aut sororis filia, aut nepte, aut cum consobrina aut sobrina (*cf. en. XXX. ex Syn. Antisiod.*) aut cum amita vel matertera, de his criminibus pecuniam suam perdat, si habet; et si se emendare noluerit, nullus eum recipiat nec cibum ei donet.

EX CONCILIO COMPENDIENSI

CELEBRATO IN GENELALI POPULI CONVENTU. AN. 756.

Canon I. Si in quarta progenie reperti fuerint coniuncti, non separamus: in tertia vero si reperti fuerint, separentur. Et eos, qui unus in quarta, alius in tertia sibi pertinent et coniuncti inveniuntur, separamus.

Cf. en. I. Vermeriensem et dicta post epistolas Gregorii M. et en. seq. Conc. Moguntini an. 813.

Canon II. Si duo in tertio loco sibi pertinent sive vir sive femina, aut unus in tertio et alter in quarto, uno mortuo, non licet alterum accipere uxorem eius et si inventi fuerint, separentur. Una lex est de viris et de feminis.

Tertius scilicet et quartus affinitatis gradus ex legitimis nuptiis, matrimonium impedit et dirimit ex horum Patrum praescripto.

Canon III. Mulier si sine comite (*commiato, licenza*) viri sui velum in caput miserit, si viro placuerit, recipiat eum iterum ad coniugium.

Nulla est professio religiosa coniugis (intellige post consummatum matrimonium) non consentiente altero.

Canon IV. Si quis francam filiastram suam contra voluntatem ipsius et matris et parentum, dederit viro ingenuo aut servo vel ecclesiastico et illa noluerit habere ipsum et reliquerit eum, potestatem habent parentes ipsius dare ei alium maritum, et si ipsa alium habet, quem postea accepit, non separentur.

Consensus scilicet debet esse liber et sufficit consensus eorum, qui contrahunt.

Canon V. Si francus homo accepit mulierem et sperat quod ingenua sit et postea invenit quod non est ingenua, dimittat eam, si vult, et accipiat aliam. Similiter si femina ingenua accepit servum et sciebat tunc quod servus erat, habeat interim quo vivit. Una lex est viris et feminis.

Conditio servitutis ignorata impedimentum est.

Canon VII. Si quis uxore accepta invenit eam a fratre suo contaminatam, ipsam dimittens accepit aliam ipsamque contaminatam invenit, uxor (*haec altera*) illius legitima est, propterea quia nec ipse virgo fuit illo tempore. Quod si tertiam postea acceperit, revertatur ad medianam, et ipsa posterior potestatem habeat alio viro se coniungere.

Prima mulier contaminata a fratre, propter affinitatem nequit esse uxor eius. Altera contaminata quidem supponitur sed non a consanguineo: ratio vero, quae affertur ut haec altera retineatur, eo spectat tantum ut querelae viri faciat satis qui dicebat se deceptum dum virginem uxorem suam putabat: nam et ipse virgo non amplius erat: non est ergo cur defectum hunc in uxore reprehendat.

Canon VIII. Si quis homo habet mulierem legitimam, et frater eius adulteravit eam, ille frater vel illa femina, qui adulterium perpetraverunt, interim quo vivunt, nunquam habeant coniugium. Ille, cuius uxor fuit, si vult, potestatem habet accipere aliam.

Haec possunt rite accipi de potestate accipiendi aliam post mortem prioris, quae potestas adulteris negatur. Cf. en. Vermerienses I et V.

Canon X. Si pater sponsam filii sui oppresserit et postea filius ipsam acceperit, pater eius postea non habeat uxorem et ipsa femina non habeat virum, quia non dixit quod pater eius cum ipsa mansisset. Filius vero eius, qui nesciens fuit, accipiat mulierem legitimam.

Canon XII. Si quis filiastrum aut filiastram suam ante Episcopum ad confirmationem tenuerit, separetur ab uxore sua et alteram non accipiat. Similiter femina (*quae idem admiserit*) alterum non accipiat.

Cf. responsum IV Stephani papae III.

Canon XIII. Si quis vir mulierem suam dimiserit et dederit commeatum pro religionis causa infra monasterium Deo servire aut foras monasterium dederit licentiam velare, sicut diximus, propter Deum: vir illius mulierem accipiat legitimam. Similiter et mulier (*quae virum ob eandem causam dimiserit*) faciat. Georgius Episcopus Romanus consensit.

Georgius iste est episcopus legatus Romani Pontificis Stephani ad Pipinum. Ex consensu huius, qui doctrinam Stephani (cf. eius responsum V.) et Romanae sedis ignorare non poterat, intelligere licet sensum canonis, qui etsi verbis generalioribus expressus potuit ex adiunctis habere sensum magis determinatum, scilicet agebatur de professione religiosa coniugis ante matrimonium consummatum.

Canon XIV. Si quis cum matre et filia in adulterio mansit, nesciente matre quod cum filia sua mansisset, similiter et filia nescivit quod cum matre sua esset, postea ille vir, si acceperit mulierem, dimittat, usque in diem mortis suae non habeat uxorem. Et illa mulier quam reliquerit, accipiat virum. Et illa mater et filia, cum quibus in adulterio mansit, ambabus nescientibus quod cum matre et filia mansisset, habeant viros. Nam si in notitiam illarum venerit hoc scelus, dimittant maritos et agant poenitentiam. Et illarum mariti posteriores accipiant mulieres.

Propter gravitatem seeleris prohibent Patres huiusmodi flagitiosis nuptias quaslibet ac irritant.

Canon XV. Similiter et de duabus sororibus, qui cum una in adulterio mansit et alteram in publico accepit, non habeat mulierem usque in diem mortis. Et illae duae sorores si nescierunt, habeant maritos. Et si in notitiam eis venit, superiorem formam servant.

Cf. can. II. Neocaes. et dicta ad en. praeced.

Canon XVI. Si vir leprosus mulierem habeat sanam, si vult ei donare commeatum ut accipiat virum, ipsa femina, si vult, accipiat similiter et vir.

Nisi intelligas de matrimonio nondum consummato sed solum rato, cuius solutionem Patres (consentiente etiam Rom. Pontifice, cuius legatus aderat Concilio) concedunt: canon est discedens a doctrina catholica. Quoniam ergo non permisisset legatus Romanae Sedis tam abnorme decretum condi, licet nobis canonem modo, quo diximus, interpretari. Ceterum adverte non addi ad hunc canonem, quemadmodum ad quosdam alios, quod Georgius legatus nimirum S. Sedis, consenserit.

Canon XVII. Si quis accepit mulierem et habuit ipsam aliquo tempore et ipsa femina dicit quod non mansisset cum eo et ille vir dicit quod sic fecit, in veritate viri consistat, quia caput est mulieris.

Viro prae muliere credendum est, si probationes desunt. Quid simile refertur in decretalibus L. IV. Tit. XV. c. I.

Canon XVIII. Si quis propter *faidam* (*fehde, simultatem apertam, qua unus aliquis uni vel pluribus bellum denuntiat v. Du Cange*) fugiunt in aliam patriam et dimittunt uxores suas, nec illi viri nec illae feminae accipiant coniugium Georgius consensit.

Cf. responsum V. Stephani II.

EX EPISTOLA STEPHANI IV. AL. III.

AD CAROLUM ET CAROLOMANNUM REGES. AN. 770.

Vehementer Pontifex persuadere eos studet ne alter ex eis filiam Desiderii regis Longobardorum in uxorem accipiat. Et quidem pluribus ostendere nititur quam minime deceat Francos Longobardis coniugio copulari, sed potissimum non praeterit rationem ex lege divina, quamvis hanc censuerit aliis communiendam ut facilius animos eorum Regum e proposito deterreret. Ait ergo:

« Etenim iustissimi et a Deo instituti benignissimi reges, iam Dei voluntate et consilio coniugio legitimo ex praeceptione genitoris vestri copulati estis, accipientes, sicut praeclari et nobilissimi reges, de eadem vestra patria, scilicet ex ipsa nobilissima Francorum gente, pulcherrimas coniuges et earum vos oportet amori esse annexos. Et certe vobis non licet eis dimissis alias ducere uxores vel extraneae nationis consanguinitate immisceri... Mementote hoc, praecellentissimi filii, quod sanctae recordationis praedecessor noster Stephanus Papa excellentissimae memoriae, genitorem vestrum obtestatus est ut nequaquam praesumeret dimittere dominam et genitricem vestram et ipse, sicut re vera christianissimus rex, eius salutiferis obtemperavit monitis ».

Si recolas morem Francorum (cf. dicta ad cn. IX Vermeriensem), a quo non nisi obtestante Romano Pontifice recessit Pipinus, intelliges cur Romanus Pontifex ad eas nuptias iam per se invalidas dissuadendas, a quibus tamen ex politica ratione ii Reges abhorrrere non videbantur, praecipue immoretur in hac epistola evolvendis politicis argumentis.

Verum Carolus M. haud gessit morem Pontifici et Desiderii filiam in uxorem accepit, quam tamen post annum repudiavit, incertum qua de causa, ait Eginhardus, eo quod inhabilis esset h. e. impotens, ait Monachus Sangallensis. Qui in hoc coniugio cum filia Desiderii causam Caroli tumentur, aiunt nondum alteri uxori ipsum fuisse copulatum, sed solum ex consilio patris aliam iam ex gente Franca ei fuisse sicut et fratri suo, destinatam vel etiam desponsatam quod quidem non satis cum verbis recitatis Stephani cohaeret. Cohaeret tamen, ut verum fateamur, cum verbis Eginhardi, qui non dixisset, incertum qua de causa Carolus filiam

Desiderii repudiaverit, si priori uxori viventi ipsam superinduxisset. Cf. Baronium et Pagium ad an. 771.

EX SYNODO DINGOLVINGENSI

IN BAVARIA. AN. 769-771.

Canon IV. De eo, quod sanctimoniales, quae in servitio Dei sunt, ita constituit, ut nullus ausus sit in coniugium et matrimonium ducere, aut si quis ausus fuerit contra decretum canonum, ita componat sicut canones decreverunt.

Canon X. De eo quisquis servus mulierem nobilem acceperit in coniugium et non praescivit, ita constituit ut iterum libera esset, dimittat servum et postea non redigatur in servitium, sed esset libera.

EX CONCILIO CALCHUTENSI

IN ANGLIA, PRAESSENTIBUS LEGATIS APOSTOLICAE SEDIS CELEBRATO, CUI ET REX ALFVOULDUS SUBSCRIPSIT. AN. 787.

Canon XV. Interdicuntur omnibus iniusta connubia et incestuosa tam cum ancillis Dei vel aliis illicitis personis, quam cum propinquis et consanguineis vel alienigenis uxoribus et omnino anathematis mucrone perfoditur, qui talia agit, nisi correptus respiscat a tam nefanda praesumptione et suo episcopo obtemperans se ipsum ad aequitatis normam corrigit et revocet.

Canon XVI. Decreto abdicatur filiis meretricum legitima hereditas. Adulterinas namque filias ac sanctimonialium, auctoritate apostolica spurios et adulteros iudicamus. Virginem namque, quae se Deo voverit et ad instar s. Mariae vestem induerit, sponsam Christi vocitare non dubitamus... Imperavimus apostolicis verbis ut propter fornicationem fugiendam unusquisque laicus suam uxorem legitimam habeat et unaquaeque (*laica*) suum virum habeat ut secundum Dominum inde heredes legitimos habeant, fiantque heredes Dei, coheredes autem Christi. Ceterum sicut in canone vel in evangelica doctrina et decretis apostolicorum dogmatum, de legitimis matrimoniis vel statuto tempore nubendi vel abstinendi, scriptum est, his decretis nihil addere praesumimus vel demere.

Cum votum virginitatis probetur ipso initio canonis, liquet imperium, quod deinceps subditur, non eo spectare ut omnes nubant. Sed iteratur tantum Apostoli monitum ut 1° *laicus* qui nempe statum virginitatis vel continentiae per religiosam professionem non eligit, sed in seculo vivit; qui 2° se continere nequit ideoque ut fornicationem evitet, a qua refugere debet, vult 3° matrimonium inire, hic ineat legitimum matrimonium. Hoc tantum, iis tribus suppositis, praecipitur: legitimas scilicet esse nuptias Patres iubent.

EX CAPITULARI AQUISGRANENSI CAROLI M.

AN. 789.

Capitulum XLIII. *Inculcatur Canon Concilii Africani de indissolubilitate Coniugii.*

Placuit ut secundum evangelicam et apostolicam doctrinam etc.

Franci cum suo Rege Ecclesiasticae in hac re disciplinae, quae a dogmate pendet, omnino se submitunt.

EX CONCILIO FOROIULIENSI

AN. 796.

Canon X. Placuit ut resoluta fornicationis causa iugali vinculo, non liceat viro, quamdiu adultera vivit, aliam uxorem ducere, licet sit illa adultera: sed nec adulterae, quae poenas gravissimas vel poenitentiae tormentum luere debet, alium accipere virum, nec vivente nec mortuo, quem non erubuit defraudare, marito. Nam etsi legatur in sacris evangelicis paginis, sola fornicationis causa dixisse Dominum dimittere virum uxorem suam, non tamen legitur concessisse aliam, vivente illa, in coniugio sibi sociare, prohibuisse quidem modis omnibus non ambigitur. Ait enim: quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem et aliam duxerit, moechatur, et qui dimissam duxerit moechatur.

Sequitur declaratio ex libello b. Hieronymi quod ea verba, nisi ob fornicationem, ad solam pertinere licentiam dimittendi uxorem, non vero aliam ducendi.

Vides duo statui a Patribus, primum quod nec vir nec adultera, vivente altero, aliud coniugium ineat: secundum quod adultera nec mortuo viro, alium ducat. Primum tantum ex doctrina Domini demonstratur: alterum enim ex ecclesiastica solum lege servabatur. Cf. canones vermerienses.

Canon XI. Placuit de feminis cuiuscumque conditionis, puellis scilicet vel viduis, quae virginitatis sive continentiae propositum spontanee pollicentes Deo emancipatae fuerint et ob continentiae signum nigram vestem quasi religiosam, sicut antiquus mos fuit in his regionibus, indutae fuerint, licet non sint a sacerdote sacratae, in hoc tamen proposito eas perpetim perseverare mandamus. Si vero postea sese sive clanculo corruperint sive publice nupserint, dignis quidem mundano iudicio corporalibus coercitae vindictis, segregentur ab invicem et agant cunctis diebus vitae suae poenitentiam et a communione Corporis et sanguinis Christi priventur etc.

Cf. en. LVI Conc. Toletani 4ⁱ s. c. ad an. 633.

EX CONCILIO ARELATENSI

AN. 813.

Canon XI. De Incestis coniunctionibus, sicut a ss. Patribus institutum est, nihil prorsus veniae reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestos vero, nullo coniugii nomine deputandos, quos etiam designare funestum est, hoc esse censemus. Si quis relictam fratris, quae pene prius soror exstiterat, carnali coniunctione violaverit, si quis fratris germanam uxorem acceperit, si quis novercam duxerit, si quis consobrinae suae se societ, si quis relictae vel filiae avunculi misceatur, aut patris filiae vel privignae suae concubitu polluatur; vel si quid est huiusmodi quod et hic annotare longum est et in exitii barathrum negligentem quemlibet immergit.

Canon est Synodi Agathensis sive Epaonensis iterum confirmatus. Heic legitur si quis fratris germanam uxorem acceperit, ibi: si quis frater germanam uxoris, quae lectio praeoptanda; quamque alii eodem pacto et canonem Agathensem legant ut Schmalzgrueber. in Lib. IV. Decret. tit. 14. §. 1. n. 47. Item heic legitur patris filia vel privigna sua, ut idem duplici forma dicatur: ibi patris filiae, quae lectio forte et in canone hoc Arelatensi retinenda. Subdebant Patres Epaonenses: aut quis ex propria consanguinitate aliquam, aut (eam) quam consanguineus habuit, concubitu polluerit: id rursus voluisse Patres Arelatenses confirmare Patrum instituta secutos indubium est verbis illis: et si quid est huiusmodi etc.

EX CONCILIO MOGUNTINO

AN. 813.

Canon LIV. Contradicimus ut in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur: ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur.

Cf. can. I Vermeriensis et Compendiensis Synodi. Heic non amplius toleratur quod ibi permittebatur.

Canon LV. Nullus propriam filiam vel filiam de fonte baptismatis suscipiat: nec filiolum nec commatrem ducat uxorem, nec illam cuius filium aut filiam ad confirmationem duxerit. Ubi autem factum fuerit, separetur.

Cf. responsum IV Stephani II.

Canon LVI. Si quis uxorem viduam duxerit et postea cum filiastra fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit: aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre et filio, tales copulationes

anathematizari et disiungi praecipimus, nec unquam amplius coniugio copulari, sed sub magna districtione fieri.

Intelligo verbis « *et postea cum filiastra fornicatus fuerit* » significari matrimonium attentatum cum ea post mortem uxoris seu eiusdem matris. Praecipitur enim dissolutio ac si vinculum coniugii inter tales existere nequeat. Idem porro statutum est in Conc. Moguntino sub Rabano an. 847 v. inf. et eodem pacto responsum est a Nicolao I ad Carolum Archiep. v. inf. qui profecto non ignorabat per sequens incestum non dissolvi vinculum. Posses quidem suspicari solam praecipi perpetuam separationem: sed cum heic et a Rabano simul hic casus componatur cum eo quod quis duabus sororibus nupserit etc. unque sanctioni utrique subiiciantur, pro ceteris autem certum sit impedimentum dirimens, tenendum est etiam a priore casu de vinculi nullitate sermonem esse.

Habes quoque heic impedimentum incestus impediens. Cf. praeterea can. XI. Conc. Arelatensis. s. c.

EX CONCILIO CABILONENSI

AN. 813.

Canon XXVIII. Interrogaverunt nos quidam de affinitate propinquitatum et in quibus gradibus matrimonia iungenda sint quibus ad canones currere praecipimus et quod in eis continetur, hoc ab eis in hoc negotio, sicut in ceteris, observari debere.

Ad Canones non ad leges civiles provocatur. In quodam capitulo lib. 1, collectionis Benedicti Levitae, n. 310: *Nuptiae prohibentur incertae id est usque ad affinitatis lineam vel quamdiu inter se hereditare potuerint.* Affinitas scilicet tantum patet, quantum capacitas adeundi hereditatem (ab intestato.) Cf. quae afferemus ex Petro Damiano sub Conc. Romano Alexandri II.

Canon XXIX. Sane quae in proprio viro, haec nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula servanda est. Quia ergo constat eos duos esse in carne una, communis illis utrimque parentela esse credenda est.

Scilicet consanguinei coniugis sunt affines alterius.

Canon XXX. Dictum nobis est quod quidam legitima servorum matrimonia potestativa quadam praesumptione dirimant, non attendentes illud evangelicum: quod Deus coniuxit, homo non separet. Unde nobis visum est ut coniugia servorum non dirimantur, etiamsi diversos dominos habeant, sed in uno coniugio permanentes dominis suis serviant. Et hoc in illis observandum, ubi legalis coniunctio fuit et per voluntatem dominorum.

Canon XXXI. Dictum etiam nobis est quasdam feminas desidiose, quasdam etiam fraudelenter, ut a viris separentur, proprios filios

coram episcopis ad confirmandum tenuisse. Unde nos dignum duximus ut si qua mulier filium suum desidia aut fraude aliqua coram episcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam suam aut propter fraudem, quamdiu vivet agat poenitentiam, a viro tamen suo non separetur.

Cf. et responsum Ioannis VIII ad Anselmum Episc. an. 879 inf. Scilicet ius quidem petendi amittit, quod poenitentem non decet, non vero debitum reddendi.

EX CAPITULARI AITONIS

EPISCOPI BASILEENSIS. CIR. ANN. 822.

Capitulum XXI. Sciant et intelligant quid sit incesti crimen et hoc unusquisque in sua parochia provideat ne fiat et si factum fuerit, quantum celerrime potuerit, emendetur. Idest nullus sibi accipiat de propinquitate usque in quinto genu (*gradu, generatione*). Quod si ignoranter factum fuerit, non facile credatur, sed iudicio Dei examinetur. Ea non separentur in quarto genu, sed in poenitentia cunctis diebus coniunctionis suae perseverent... In primo vero genu vel secundo si inventi fuerint, scelus se perpetrasse fornicationis, matrimonii iura ulterius sciant se funditus perdidisse. In tertio vero si inventi fuerint tali crimine pollutos esse, digna poenitentia eos subsequatur, et tamen matrimonii iura eis, non vicissim, sed ad alias non negentur. Ubi vero mancipia non unius sed diversae potestatis iuncta fuerint, nisi consentientibus utrisque dominis, huiusmodi copulatio rata non erit.

Scilicet qui inventi fuerint coniuncti in quarto gradu, hos non vult hic Episcopus separari, sed iugi poenitentiae subiici donec coniugium duret. Coniunctus in tertio gradu separat, sed post poenitentiam eis coniugia cum aliis permittit. Coniunctus autem in secundo et primo gradu separat eisque spem adimit cuiusque alterius coniugii. Discedit hic Episcopus a praescripto Conc. Mogunt. c. LIV s. c. et accedit Concilii Vermeriensis can. I. Quoad coniugia servorum consentit Concilio Cabilonensi 2°. en. XXX. s. c. et Basilio. en. XL. cf. ibid. Incestum quoque in primo et secundo gradu impedimentum esse impediens decernit.

EX SYNODO ROMANA EUGENII II.

AN. 826.

Canon XXIX. Feminae, quae habitum religiosum aut velamen obtentu religiositatis susceperint, cum essent viri potentes, deinceps viris sociari non permittantur, sed eligentes monasteria regulariter